

Moliyaviy vositachilar tomonidan ko'rsatiladigan moliyaviy xizmatlar

Abduraimova Shoir
G'ofurjon qizi

TDIU Moliya fakulteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliyaviy vositachilar haqida umumiy tushuncha, ularning tarkibi, ko'rsatadigan moliyaviy xizmatlari kabi ma'lumotlar keltirilgan. Moliyaviy vositachilar tomonidan ko'rsatiladigan moliyaviy xizmatlarning davlat moliyasi va aholi hayotidagi o'rni va ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy vositachilar, banklar, sug'urta kompaniyalari, pensiya fondlari, investitsiya fondlari, kreditlash, sug'urta, vositachilik.

Аннотация: В данной статье представлена информация о финансовых посредниках, включая общее представление об их структуре и предоставляемых ими финансовых услугах. Подчеркиваются роль и значение финансовых услуг, предоставляемых финансовыми посредниками, в государственных финансах и жизни населения.

Ключевые слова: финансовые посредники, банки, страховые компании, пенсионные фонды, инвестиционные фонды, кредитование, страхование, брокерская деятельность.

Abstract: This article provides information about financial intermediaries, their composition, financial services provided, etc. The role and importance of financial services provided by financial intermediaries in public finances and the lives of the population are highlighted.

Keywords: financial intermediaries, banks, insurance companies, pension funds, investment funds, lending, insurance, brokerage.

Iqtisodiyot rivojlanishi bilan unda moliyaviy bozorlar ahamiyati ham ortib bormoqda. Moliyaviy bozorlar zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, unda moliyaviy vositachilar muhim ro'l o'ynaydi. Moliyaviy vositachilar – bu moliyaviy bozorlarda mablag'lar yetishmayotgan subyektlar va moliyaviy resurslarga ega bo'lgan subyektlar o'rtasida vositalik qiluvchi tashkilotlardir. Ular moliyaviy resurslarni ya'ni pul, qimmatli qog'ozlar, bank kreditlarini etkazib beruvchilar va shu resurslar talabdorlari o'rtasida vositachilik funksiyasini bajaradi. Ular to'g'ridan-to'g'ri investorlardan mablag' yig'ib, uni kredit oluvchilarga yoki investitsiya loyihalariga yo'naltiradi.

Ular quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi:

1. Mablag'larni jalb qilish va ularni qayta taqsimlash;
2. Moliyaviy risklarni kamaytirish;
3. Moliyaviy instrumentlarni yaratish va rivojlantirish;
4. Investitsion jarayonlarni moliyalashtirish;
5. Moliyaviy ma'lumotlar va maslahatlar berish.

Moliyaviy vositachilar turli shakllarda faoliyat yuritadilar. Ular orasida tijorat banklari, investitsion banklar, lizing kompaniyalari, sug'urta kompaniyalari, pensiya jamg'armalari, kooperativlar va boshqalar mavjud. *Banklar.* Eng keng tarqalgan moliyaviy vositachilar hisoblanadi. Banklar jismoniy va yuridik shaxslardan omonatlar qabul qiladi, kreditlar beradi, hisob-kitob xizmatlarini ko'rsatadi va boshqa ko'plab xizmatlarni bajaradi. *Sug'urta kompaniyalari.* Sug'urta kompaniyalari moliyaviy vositachilar sifatida moliyaviy xavflarni kamaytirishga xizmat qiladi. Ular hayot, mulk, sog'liqni saqlash, avtotransport kabi turli sohalarida sug'urta polislarini taklif etadi. Sug'urta orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va kutilmagan yo'qotishlarning moliyaviy oqibatlarini yengillatish mumkin bo'ladi. *Pensiya fondlari.* Pensiya fondlari ishchilar tomonidan to'langan badallarni to'playdi va ularni uzoq muddatli foyda olish maqsadida investitsiyalarga yo'naltiradi. *Investitsiya fondlari.* Investitsiya fondlari ko'p sonli investorlarning mablag'larini birlashtirib, ularni aksiyalar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy aktivlarga yo'naltiradi. *Lizing kompaniyalari.* Ushbu kompaniyalar asbob-uskunalar, texnika va transport vositalarini xarid qilib, mijozlarga ijara asosida foydalanish uchun taqdim etadi. *Mikromoliya tashkilotlari.* Past daromadli aholi qatlamlarini moliyaviy resurslar bilan ta'minlovchi muassasalardir. Ular ko'pincha kichik kreditlar, mikrosug'urta va tejash xizmatlarini taklif qiladi.

Moliyaviy vositachilar tomonidan taqdim etiladigan xizmatlar quyidagi asosiy yo'nalishlarga bo'linadi:

1) *Kreditlash.* Banklar va mikromoliya tashkilotlari orqali kreditlar ajratilishi iqtisodiyotda investitsion faollikni oshiradi. Kreditlash jarayoni qarz oluvchining moliyaviy holatini baholash, foiz stavkasi belgilash va qarz muddatini aniqlashdan iborat.

2) *Omonat va tejash xizmatlari.* Aholi va korxonalar ortiqcha mablag'larini moliyaviy muassasalarda saqlaydi. Bu mablag'lar iqtisodiyotda kapital sifatida foydalaniladi.

3) *Sug'urta.* Sug'urta xizmatlari mijozlarni turli moliyaviy xavflardan himoya qiladi. Bu xavflarga hayot, mulk, sog'liq yoki biznes tavakkalchiliklari kiradi.

4) *Investitsiya xizmatlari.* Investitsiya fondlari, brokerlik kompaniyalari orqali aholi va korxonalar o'z mablag'larini fond bozorlarida faoliyat yurituvchi aktivlarga yo'naltirishi mumkin.

5) *To'lov va hisob-kitob xizmatlari.* Bank kartalari, elektron to'lov tizimlari va mobil banking xizmatlari orqali tez va qulay to'lovlarni amalga oshirish imkoniyati yaratiladi.

6) *Konsalting va moliyaviy maslahat.* Moliyaviy vositachilar korxonalarga va aholi vakillariga investitsiya qilish, byudjet tuzish, soliq rejalashtirish kabi masalalarda maslahatlar beradi.

Moliyaviy vositachilar tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar quyidagi asosiy jihatlar bo'yicha iqtisodiyotga ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

- Moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishi.
- Mablag'lar oqimini tezlashtirish va iqtisodiy aylanishni rag'batlantirish.
- Moliyaviy risklarni diversifikatsiya qilish.
- Investitsiya muhitini yaxshilash va tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash.

Shuningdek, moliyaviy vositachilar yordamida moliyaviy intizom kuchayadi, moliyaviy nazorat mexanizmlari samarali ishlaydi va xalqaro moliyaviy tizimlar bilan integratsiya osonlashadi.

Moliyaviy vositachilar iqtisodiy rivojlanishning asosiy drayverlaridan biri sifatida moliyaviy xizmatlar ko'rsatishda muhim o'rin tutadi. Ular orqali mablag'lar manbalaridan ularni talab qiluvchilarga samarali yetkaziladi, moliyaviy bozorlar rivojlanadi va iqtisodiyotning barqarorligi ta'minlanadi. Shu sababli, moliyaviy vositachilar faoliyatini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish, ularning xizmatlar sifatini oshirish dolzarb vazifa sifatida qaraladi.

Moliyaviy vositachilar tomonidan ko'rsatiladigan moliyaviy xizmatlar iqtisodiyotda pul oqimini boshqarish, resurslarni samarali taqsimlash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ularning samarali faoliyati moliyaviy bozorning rivojlanishi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli moliyaviy vositachilar faoliyatini takomillashtirish va ularning xizmatlar sifatini oshirish bugungi kunda dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Karimov I.A. Bozor munosabatlariga o'tish yo'li – rivojlanish yo'li. – Toshkent: O'zbekiston, 1993.
2. O'zbekiston Respublikasining "Banklar va bank faoliyati to'g'risida"gi Qonuni.
3. Xolboev N., G'ulomov S. Moliyaviy menejment. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2010.
4. Internet manbalari: www.cbu.uz, www.stat.uz